

УДК 341.16

DOI <https://doi.org/10.32782/klj/2022.4.34>**Невара Л. М.,**кандидат юридичних наук,
доцент кафедри міжнародного, цивільного та комерційного права
Державного торговельно-економічного університету**Котвицька К.,**здобувачка вищої освіти IV курсу
спеціальності 293 Міжнародне право
Державного торговельно-економічного університету

СУЧАСНИЙ СТАН ІМПЛЕМЕНТАЦІЇ МІЖНАРОДНИХ КЛІМАТИЧНИХ УГОД У НАЦІОНАЛЬНЕ ЗАКОНОДАВСТВО ДЕРЖАВ

Анотація. У статті досліджуються питання імплементації положень кліматичних угод у національне законодавство держав на сучасному етапі. Кліматична криза торкнулась кожного напрямку земної кулі і на сучасному етапі з'явилась реальна загроза для життя в цілому. На сьогоднішній день ми стали свідками негативних наслідків глобального потепління і маємо змогу спостерігати за надзвичайно напруженою ситуацією майже на своїй планеті, а не в окремому регіоні або конкретній державі. Наразі постає питання належного міжнародно-правового регулювання у сферах, які охоплюють міжнародне співробітництво держав у покращенні клімату на планеті, безпечній підприємницькій діяльності та імплементації положень у національне законодавство. Дотримання загальноприйнятих положень міжнародних угод в сфері захисту навколишнього середовища та якісна реалізація на практиці є обов'язком кожної цивілізованої держави. Проте, процес імплементації у національне законодавство можливий лише при умовах суворого виконання всіх взятих на себе державою зобов'язань. Фундаментальним міжнародно-правовим документом стала Рамкова Конвенція ООН про зміну клімату 1992 року. Це стало новим етапом посиленої співпраці держав з метою збереження планети і населення. У статті проаналізовано результати діяльності кліматичних самітів, на яких були підписані угоди про необхідність використання вуглецю в підприємницькій діяльності заради недопущення руйнування озонового шару та низка кліматичних угод які мають величезний вплив на міжнародне співробітництво держав. Проведений аналіз дає підстави зазначити про численні недоліки та не доопрацювання в існуючих міжнародних актах та про необхідність негайної редакції їх положень задля майбутнього всього людства. Усі діючі кліматичні угоди мають пройти обов'язкову редакцію виходячи із сьогоднішніх реалій.

Ключові слова: міжнародно-правове регулювання захисту навколишнього середовища, зобов'язання держав, міжнародне співробітництво, кліматичні угоди, кліматичний саміт, національне законодавство.

Nevara L. M., Kotvytska K. Current state of implementation of international climate agreements in the national legislation of the states

Abstract. The article examines the issues of implementing the provisions of climate agreements into the national legislation of states at the current stage. The climate crisis has affected every direction of the globe and at the current stage, a real threat to life as a whole has appeared. To date, we have witnessed the negative consequences of global warming and have the opportunity to observe an extremely tense situation almost on our planet, and not in a separate region or a specific state. Currently, there is a question of proper international legal regulation in areas that include international cooperation of states in improving the climate on the planet, safe business activities and implementation of provisions in national legislation. Compliance with generally accepted provisions of international agreements in the field of environmental protection and quality implementation in practice is the duty of every civilized state. However, the process of implementation into national legislation is possible only under the conditions of strict fulfillment of all obligations undertaken by the state. The UN Framework Convention on Climate Change of 1992 became a fundamental international legal document. This became a new stage of enhanced cooperation of states with the aim of preserving the planet and the population. The article analyzes the results of climate summits, at which agreements were signed on the need to use carbon in business activities to prevent the destruction of the ozone layer, and a number of climate agreements that

have a huge impact on the international cooperation of states. The conducted analysis gives reason to point out numerous shortcomings and lack of refinement in existing international acts and the need for immediate revision of their provisions for the future of all mankind. All current climate agreements must undergo a mandatory revision based on today's realities.

Key words: *international legal regulation of environmental protection, obligations of states, international cooperation, climate agreements, climate summit, national legislation.*

Вступ. Питання міжнародно-правового регулювання захисту навколишнього середовища ще ніколи не стояло так гостро, як зараз. Забруднення атмосферного повітря, загроза життю населення, знищення багатьох видів рослин та тварин, проблеми в галузі сільськогосподарської діяльності – все це стало фундаментом для міжнародного співробітництва держав у сфері протидії глобальному потеплінню. Таке співробітництво почало знаходити своє правове закріплення в міжнародних кліматичних угодах. І вони, в свою чергу, утворили міжнародний кодекс, у якому прописані правила поведінки з охорони і захисту навколишнього середовища.

Наразі постає питання належного міжнародно-правового регулювання сфери захисту навколишнього середовища і виявлення ефективних методів протидії глобальному потеплінню. Тривожні заклики міжнародних експертів та організацій про критичну кліматичну ситуацію почали звучати все частіше. Вчені зазначають, що поверхня Землі нагрівається зі швидкістю яку досить тяжко зупинити або навіть сповільнити. Проте, держави намагаються спільними зусиллями вплинути на цю глобальну катастрофу людства заради майбутнього всього населення планети.

Метою статті є обґрунтування ефективних методів співпраці держав щодо захисту навколишнього середовища та належного виконання державами взятих на себе зобов'язань.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

В останні роки широко досліджується питання кліматичної кризи видатними вченими та експертами в сфері екології. Дане питання досліджується як закордонними, так і національними науковцями. Зокрема, особливості реалізації кліматичних угод у міжнародно-правовому регулюванні міжнародного співробітництва держав в галузі охорони навколишнього середовища висвітлювали у своїх працях А. Андрусевич, С. Вихрист, О. Задорожній, Т. Короткий, М. Медведєва та інші.

Проте, варто зауважити, що проблемам імплементації у національне законодавство міжнародних кліматичних угод приділяється недостатньо уваги.

Виклад основного матеріалу. Починаючи з 1950 років вчені почали помічати негативні наслідки забруднення навколишнього середовища та проводити дослідження в цій сфері. Саме ці дослідження стали однією із головних причин для розробки і підписання міжнародних угод. Фундаментальним кліматичним документом стала Рамкова Конвенція ООН про зміну клімату 1992 року (далі – Конвенція). Конвенцію було підписано під час конференції з питань протидії кліматичним змінам яку було вирішено організувати після наукових доповідей експертів у сфері екології.

Аналізуючи положення міжнародно-правового акту можна зробити висновок, що зміст став підкресленням досвіду держав які взяли на себе зобов'язання за раніше підписаними документами, що регулювали стабілізацію концентрації парникових газів в атмосфері на такому рівні, який не допускав би небезпечного антропогенного впливу на кліматичну систему [1]. Одним із недоліків Конвенції можна вважати про неналежне тлумачення допоміжних заходів які мають вживатись на міжнародному та національному рівнях.

Важливо зазначити, що належне тлумачення кліматичних зобов'язань є досить вагомим складовою в механізмі імплементації норм кліматичних угод у національне законодавство держав. Проблема чіткого зазначення зобов'язань і сфери державного регулювання є досить поширеним недоліком в міжнародних кліматичних угодах і на це неодноразово звертали увагу юристи та експерти в галузі міжнародного публічного права. І саме тоді було визначено, що держави повинні ввести в дію ефективне законодавство, яке б регулювало питання в галузі навколишнього середовища, визначало цілі та пріоритети напрямку їх діяльності, сприяло розвитку встановлення політики

в галузі охорони навколишнього середовища і забезпечувало, щоб така діяльність не виходила за рамки їх національної юрисдикції.

Наступним міжнародно-правовим кліматичним актом можна виділити Кіотський протокол 1997 року, який став доповнюючим до попередньої Конвенції. Протокол став юридичним продовженням Конвенції та розширив положення щодо викидів парникових газів та допустимої норми цих викидів в атмосферу. Задля оцінки негативного впливу на озоновий шар було вирішено проводити підрахунки шляхом надання звіту до Допоміжного органу з наукових і технологічних консультацій для визначення рівня накопичення вуглецю починаючи з 1990 року і в наступних роках [2].

Варто зазначити, що створення контролюючого органу є важливим чинником, який впливає на якість виконання взятих на себе кліматичних зобов'язань і такі органи мають створюватись як на міжнародному так і національному рівнях. Проте, держави відмовляються від взяття на себе важливих зобов'язань.

Китай, Індія, США – є одними із тих країн, що найбільше руйнують озоновий шар і забруднюють своєю промисловою діяльністю навколишнє середовище планети.

Довгий час норми Кіотського протоколу знаходили своє практичне застосування у міжнародному співробітництві держав. Хоча Кіотський протокол і був ратифікований 191 державою – його повне виконання було неможливим.

Оскільки Кіотський протокол не зазначав про однаковий рівень зобов'язань щодо скорочення парникових газів в атмосферу незалежно від економічної розвитку держави, було вирішено зазначити про це саме в Паризькій угоді 2015 року, яка мала б регулювати заходи зі зменшення викидів діоксиду вуглецю вже з 2020 року.

Ця Угода, посилюючи реалізацію Рамкової Конвенції 1992 р., спрямована на зміцнення глобального реагування на загрозу зміни клімату в контексті сталого розвитку та зусиль з викорінення бідності, у тому числі шляхом:

а) утримання зростання глобальної середньої температури значно нижче 2°C від доіндустріального рівня і докладання зусиль з метою обмеження зростання температури до 1,5°C від доіндустріального рівня, визнаючи, що це суттєво знизить ризики та наслідки зміни клімату;

б) підвищення здатності адаптуватися до несприятливих наслідків зміни клімату, а також сприяння опірності до зміни клімату та низьковуглецевому розвитку таким чином, щоб не ставити під загрозу виробництво продовольства;

с) забезпечення узгодженості фінансових потоків із напрямом низьковуглецевого та опірного до зміни клімату розвитку.

Ця Угода реалізовуватиметься таким чином, щоб відобразити справедливість і принцип спільної, але диференційованої відповідальності, а також відповідних можливостей у світлі різних національних обставин [3].

Окрім цього, Паризька угода зазначила про необхідність запроваджувати національні запобіжні заходи щодо протидії кліматичним змінам і розвивати саме внутрішню кліматичну політику. Таке заохочення держав має бути обов'язковою складовою будь-якого міжнародного кліматичного договору.

Незважаючи на значні недоліки в положеннях вищезгаданих документів, вони наразі становлять фундамент кліматичного співробітництва держав і сприяють підтримці та відновленню навколишнього середовища. Саме тому важливо вдосконалювати положення угод та приймати більш сучасні та ефективні зобов'язальні механізми.

З метою контролю за кліматичними змінами регулярно проводяться міжнародні кліматичні саміти, конференції, укладаються і підписуються важливі для цієї галузі угоди.

Кліматичний саміт 2021 року дав чітко зрозуміти міжнародній спільноті про необхідність застосування допоміжних заходів в сфері захисту навколишнього середовища. Головним результатом Конференції ООН з питань зміни клімату COP-26 стало підписання кліматичних угод і розробка алгоритму дій для держав на найближчі роки. Під час Конференції держави-учасниці підписали історично важливі документи: Кліматичний Пакт Глазго, Декларація про ліси та використання земельних ділянок, Угода про скорочення викиду метану в атмосферу та ще низка міжнародних актів.

До 2030 року 105 держав, разом із Україною, зобов'язались повністю припинити винищування лісів на своїх територіях і відновити пошкодженні землі, які втратили можливість виконувати свої природні функції від руки

людини. Держави-учасниці обговорили низку питань про національні стратегії сільського господарства, які повинні обов'язково використовувати фермери та організації у своїй діяльності на території конкретної держави. Всі вищезазначені зобов'язання будуть виконані спільними зусиллями держав-учасниць угоди в рамках міжнародної програми фінансування. Вона, в свою чергу, буде допомагати відновлювати лісові площі, які забезпечать відновлення озонового шару та очистять атмосферне повітря.

На пленарному засіданні лідери держав планували включити у Пакт Глазго положення про заборону використання не тільки вугілля, а й всіх видів викопного палива, але, на жаль, цього не сталося. До того ж, в останній день міжнародної кліматичної конференції змінилась дуже важлива деталь – Китай та Індія погодились виконувати зазначені зобов'язання тільки у випадку, якщо скорочення використання вугілля буде поступовим, а не терміновим.

Провідні експерти в галузі міжнародного публічного права критикують положення вищезазначеного Пакту за зміну принципу його застосування. Тобто, замість остаточної зупинки використання вугілля прямо зараз, держави погодились лише на поступове зниження, яке може тривати роками, а часу вже зовсім немає.

Варто підкреслити, що Китай, як один із найбільших джерел викидів вуглецю, пообіцяв розширювати положення у власному законодавстві щодо припинення використання парникових газів, які, в свою чергу, руйнують озоновий шар. Довгий час кліматична політика Китаю викликала обурення на міжнародній арені і піддавалася критиці. Минулі роки КНР неохоче і майже безрезультатно намагалась скорочувати використання вугілля на свої державній території. Учасники Конференції ООН назвали зазначену обіцянку терміновим заходом, вважаючи, що Китай має підводні камені у національній промисловості.

Така сама ситуація у США та Індії. Разом з тим, потрібно розуміти, що прийняття і введення в дію подібних міжнародних актів – це завжди довгий процес, який супроводжується різноманітними труднощами. Це складний правовий механізм, який допомагає державам вирішувати глобальні проблеми.

Саме тому важливо більш якісно проводити тлумачення положень кліматичних угод для належної імплементації цих норм у національне законодавство.

З метою розгляду ефективності підписання та вдосконалення вищезазначених міжнародно-правових актів, у 2022 році держави вирішили провести черговий захід присвячений цій світовій проблемі. Єгипет був офіційно обраний місцем проведення COP-27 хоча й континент, за статистикою, робить найменший внесок у глобальні викиди парникових газів в атмосферу [4].

Під час конференції представники держав висловлювали занепокоєння і бажання розробити більш дієвий метод подолання негативних наслідків зміни клімату. Аналізуючи зроблену за рік роботу, було виявлено як позитивну динаміку, так і глобальні проблеми. Одним із позитивних моментів було відзначено активну діяльність науковців всіх країн – їх оперативне реагування на аномальні природні явища та катаклізми, проведення дослідження у національних лабораторіях за підтримки держави у вигляді фінансування і закупівлі необхідного обладнання.

Проте, потрібно більш ґрунтовно аналізувати значні прогалини та недоліки як у кліматичних угодах, так і організаційних питаннях, що стосуються регламенту для країн. На конференції було зазначено, що потрібно негайно виконувати зобов'язання не тільки в теорії, а й на практиці. Держави намагаються уникати виконання своїх зобов'язань через недостатнє тлумачення положень документу.

Оскільки Угода про скорочення викиду метану в атмосферу зазначає про поступове припинення викидів вуглецю в навколишнє середовище, а не поступове зменшення – це є серйозною перешкодою для виконання положень на національному рівні.

Саме тому, важливо виправити навіть ті положення, які можуть вважатись недостатньо дієвими у міжнародно-правовому співробітництві держав.

Також, в Угоді було зазначено про необхідність запровадження фінансової підтримки тим державам, які насправді цього потребують, для боротьби зі змінами клімату. Наразі такої підтримки не відбувається.

Міжнародними експертами були представлені найкращі практики щодо залучення

приватних секторів держав до національних планів адаптації та конкурентні приклади фінансових рішень для залучення інвестицій в держави, які цього потребують. Варто зауважити, що інвестиції в екологічні проекти є досить цікавим механізмом фінансової підтримки і багато держав світу потребують інвестицій з боку приватних підприємців інших держав та міжнародних організацій.

Сам фонд буде створений під час COP-28 у 2023 році і його діяльність буде направлена саме на підтримку найбільш вразливих до кліматичних змін держав. Ця подія дуже важлива для зрівнювання прав усіх держав незалежно від економічних і політичних можливостей на міжнародній арені.

Під час конференції Україна запросила міжнародних партнерів підтримати ініціативу із запуску Глобальної платформи для оцінки збитків довіллю внаслідок війни.

За останніми оцінками Міндовкілля та міжнародних експертів, додаткові викиди парникових газів, спричинені військовими діями на території України, склали близько 33 млн тон CO₂ [5].

Учасники конференції підкреслили, що вторгнення Росії на територію України спричинило непоправні наслідки для всього населення планети. Принесені екологічні збитки наразі повністю впливають на глобальне потепління і є однією із головних тем. В контексті цього питання було зазначено про необхідність застосування відновлюваної енергії через вже існуючу продовольчу та енергетичну кризу. Багато держав наразі не мають можливості виконувати свої зобов'язання за міжнародними кліматичними угодами саме через війну на території України.

Результатом конференції стало підписання дев'яти угод щодо видобутку та доставки природного газу. Використання екологічно безпечного газу має вплинути на зниження зростання температури та несприятливі погодні умови на всіх материках і регіонах.

Варто зазначити, що національне законодавство держав не є достатньо ефективним щодо охорони і захисту навколишнього середовища, а імплементація міжнародно-правових угод супроводжується проблемами з їх тлумачення.

Держави повинні ефективно співпрацювати між собою та розробляти свою власну політику

щодо вирішення кліматичних проблем шляхом покращення національного законодавства та інформування своїх громадян екологічними проблемами людства.

Висновки. Глобальна мета адаптації щодо кліматичних змін є однією із першочергових питань людства і міжнародна спільнота приділяє цьому питанню досить багато часу та можливостей. Всі розглянуті міжнародні кліматичні документи зазначають про необхідність своєчасного зниження світової температури і саме національна політика держав має сприяти цьому якомога швидше.

В ході роботи були виявлено головну проблему – відхилення держав від виконання своїх зобов'язань за вже існуючими міжнародними договорами.

Наразі можна зазначити про нагальну потребу виконувати взяті на себе державами зобов'язання на національному рівні шляхом створення органів контролю за підприємствами щодо їх діяльності яка впливає на озоновий шар і температуру поверхні планети.

Потрібно провести аналіз ефективності прийнятих міжнародними кліматичними конференціями угод та залучити міжнародні та національні експертні групи в сфері екології задля якісного втілення цих механізмів на практиці.

Отже, всі прийняті кліматичні угоди мають бути чітко продуманими до дрібниць та встановлювати міжнародно-правову відповідальність у разі ухилення та невиконання державами своїх зобов'язань. У разі порушення міжнародних зобов'язань в сфері навколишнього середовища, міжнародна спільнота має одразу реагувати та вводити санкції і обмеження до держави-порушниці. У цьому контексті варто було б створити Міжнародний екологічний суд ООН.

Окрім цього, важливо застосовувати ефективні механізми імплементації норм кліматичних угод у національне законодавство держав і надавати їм міжнародну підтримку. Така підтримка може здійснюватися шляхом виділення міжнародними організаціями коштів задля проведення національних заходів переробки енергоресурсів.

Також важливо підтримувати дослідження науковців та експертів у галузі навколишнього

середовища як у розвинутих країнах так і тих, що розвиваються. Закупівля обладнання має бути спільною метою держав для всіх лабораторій та наукових центрів, які його потребують.

Підводячи підсумки проведеного дослідження можна також зазначити, що регулярність розробки нових міжнародно-правових кліматичних актів наразі є досить важливими кроком щодо протидії кліматичним змінам.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

1. Рамкова конвенція Організації Об'єднаних Націй про зміну клімату. 1992 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/>
2. Кіотський протокол до Рамкової конвенції Організації Об'єднаних Націй про зміну клімату. 1997 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_801#Text.
3. Паризька угода. 2015 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_161#Text
4. Сабенко Н. У Єгипті стартує кліматичний саміт ООН COP27. URL: <https://suspilne.media/amp/311014-u-egipti-startue-klimaticnij-samit-oon-cop27>.
5. Міжнародна конференція Організації Об'єднаних Націй зі зміни клімату (COP27) узгодила механізм створення фонду фінансування втрат та збитків від зміни клімату. URL: <https://www.ukrinform.ua/amp/rubric-world/3619501-v-oon-stvorat-fond-finansuvanna-vtrat-vid-zmini-klimatu-pidsumok-samitu-v-egipti.html>